

БЪЛГАРСКО СПИСАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ
БРОЙ 2
2013

BULGARIAN JOURNAL OF EDUCATION
VOLUME 2
2013

ПРЕДСТАВЯНЕ НА КНИГАТА „ОЩЕ НЕЩО ЗА РАКА НА ГЪРДАТА” НА Д-Р ЗОРНИЦА ГАНЕВА

БИЛЯНА ВЕЛИКОВА-ЦОНКОВА

Книгата „*Още нещо за рака на гърдата*” на д-р Зорница Ганева е посветена на изключително актуален и социално значим проблем, какъвто са психосоциалните измерения на онкологичните заболявания, представен чрез изследване различни аспекти от процесите на боледуване, лечение и живот след диагноза рак на млечната жлеза. Трудът на авторката е плод на сериозна и задълбочена научна работа, докосващ се до фундаменталния за психологията и медицината проблем за ролята на психиката в борбата за оцеляване след онкологична диагноза.

Онкологичните заболявания изискват комплексно лечение, съвместяващо познанията и инструментариума за лечение както на медицинската терапия, така и на психологическата парадигма, с чиято помощ да се реконструира новата реалност и да се „открие” смисъла за оцеляване. Книгата е комплексен продукт на усилено научно проучване и емпирично изследване на пациентки, страдащи от рак на гърдата, разкриващ многоизмерността на преживяванията и основните проблемни области, които трябва да разрешат раково болните хора и техните близки. Впечатление прави добре структурираната в многокомпонентен модел информация, съчетаващ личната история на боледуването с възприятието и интерпретацията на семейството и близките за травматичните преживявания, произтичащи от сблъсъка с рака.

Диагностицирането с онкологично заболяване е огромно лично предизвикателство, което повлиява всеки аспект от битието на човек и неговото обкръжение. С болестта настъпват съществени промени в жизнената ситуация на личността, тъй като водеща става борбата за оцеляване. Диагнозата рак поставя сериозни предизвикателства пред индивида, сблъсквайки го с необходимостта от радикални промени във физически и психичен план. Болестта затруднява нормалното социално функциониране, поставяйки на пръв поглед неуловими прегради между Аз-а и останалите, здрави хора.

Авторката представя изключително деликатно, ненатрапливо и човечно личните истории на жените, разкрили себе си в научното проучване, като едновременно с това предлага многоаспектен анализ на преживяванията им и последствията в психичен план след диагностицирането с ракovo заболяване, като построява своя теоретико-емпиричен модел на базата на прецизни научни данни, подкрепени с надеждни и валидни изследователски методи.

Подобно издание е новост за българския пазар и поради това заслужава достойно уважение и признание за представяне на много навременна, научно обоснована и ценна информация.

Общият обем на текста е 320 страници, към който е добавена богата библиография и приложения, включващи инструментариума на изследването.

Книгата се състои от пет глави, обособени в следния модел:

Първа глава е посветена на теоретичните основи на психоонкологията. Авторката ни въвежда в тематиката чрез проследяване историческото развитие на тази интердисциплинарна област на научно изследване, като описва постепенното и обособяване като самостоятелна подспециалност на онкологията, съчетаваща различни аспекти от медицината, психологията, психиатрията, социалната работа, обучението на медицински сестри и свещеници. Представени са водещи концептуални модели в онкопсихологията, сред които се открояват моделите за преживяване на скръб и криза, моделите на психологичен стрес и стратегиите за неговото справяне, както и темата за качеството на живот на онкоболните и техните семейства. Съществен принос са предложените в книгата практически насоки за справяне с болестта и оказване на адекватна социална подкрепа от различните участници в процеса на психорехабилитация.

Втора глава представя резултати от емпирично проучване на различни сегменти от психичната картина, съвместяваща процесите на боледуване, лечение и справяне с живота след диагнозата. Изследователският интерес е насочен към жени, диагностицирани с рак на млечната жлеза в период до една година след поставяне на диагнозата. Анализирани са особеностите и взаимовръзките между текущото състояние на изследваните лица, възприемането на собственото тяло, привързаността към партньора, начините за справяне с диагнозата и позитивния опит от поставената диагноза.

Третата глава представя резултати и анализ на данни от проведено изследване на жени, успешно преживяли една година след диагностициране с рак на млечната жлеза. С помощта на апробиран в два етапа въпросник (*Качество на живот на възрастни, преживели рак - КЖВПР*) се измерва качеството на живот на участничките в изследването, операционализирано като многомерно понятие, което включва физически, психични и социални измерения.

Четвъртата глава дискутира темата за психичното благополучие на жени с рак на млечната жлеза. Направен е съпоставителен анализ на самооценката, степента на изпитвана самота, усещането за контрол и, оптимизма и песимизма като жизнена ориентация при жени с рак на млечната жлеза и клинично здрави жени.

Последната глава дискутира процеса на приспособяване към хронично заболяване като каквото се интерпретира и онкологичното заболяване и който включва разнообразни компоненти от междуличностната, емоционалната, когнитивната, физическата и поведенческата сфера.

Прегледът на съдържанието демонстрира изключително сериозното отношение на д-р Зорница Ганева към проучваната тематика. Безспорен е приносът на теоретико-емпиричното изследване за разширяване научното познание в областта на психоонкологията – една сравнително нова и слабо позната научна дисциплина в България. Специално внимание и висока оценка заслужава представената на достъпен език, компетентно и аргументирано теоретична рамка, описваща проблематичната в психичен план ситуация след диагностицирането с онкологично заболяване, пречупена през възприятията на различните участници в процеса – пациенти, семейство, близки. Впечатление прави ясната методологична основа, коректното операционализиране на изследваните аспекти на психично функциониране в измерими скали, компетентният и задълбочен анализ на резултатите от емпиричното изследване. Данните позволяват да се установят значимите психологични измерения на проблемната ситуация, с която трябва да се справят раково болните хора, паралелно с предизвикателствата на медицинското лечение. На тази база се формулират насоки и препоръки за бъдеща работа по посока ефективна психорехабилитация на онкологично болните хора и техните семейства, от които силно се нуждае медицинската, консултативната и психотерапевтична практика.

Направените в общата дискусия изводи заслужават вниманието на цялата общественост, защото здравната култура и информираност, адекватните реакции в случай на диагностициране с онкологично заболяване могат да помогнат за формулиране на ефективна стратегия за справяне с това силно стресово събитие в живота на човек и неговите близки. Информираността по отношение на психичните нужди на хората, страдащи от рак би помогнала да се промени обществената нагласа спрямо болестта, която в голям процент от случаите стигматизира болния човек и граничи с пълно отричане на възможността за излекуване. Не на последно място представените изследвания чертаят основата на така нужната промяна в културата на обгрижване на раково болните пациенти.

Може да се обобщи, че книгата прави впечатление с висока степен на психологическа компетентност, добро познаване на теоретичните постановки в областта на психоонкологията, психодиагностиката, консултативната и социална работа. Налице е и изявено умение да се ана-

лизират задълбочено емпиричните данни, следвайки обособена теоретична рамка и търсейки взаимовръзки между различните показатели и с тяхна помощ да се правят изводи и насоки за бъдеща ефективна психосоциална работа.

В заключение бих желала да отбележа, че с огромно удоволствие препоръчвам книгата на д-р Зорница Ганева на широк кръг читатели.

От позицията на човек, силно ангажиран с тематиката и изследовател, проучващ психосоциалните аспекти на оцеляването след тежка диагноза, считам, че представеният труд би бил много нужно и полезно четиво както за медицинските специалисти, които ще открият в нея насоки за оказване на психична подкрепа и емоционална грижа на своите пациенти, формиращи основата на добрите практики в областта на психоонкологията, така и за специалистите от другите помагачи професии – психолози, социални работници, юристи – подпомагайки ги в структурирането на ефективна екипна програма за психосоциална рехабилитация и подкрепа на раково болния човек и неговото семейство.

И в най-голяма степен, тази книга би била ценно четиво за онези от хората, изправили се пред едно от най-големите предизвикателства в човешкия живот – физическото и психично съхраняване и оцеляване след диагноза рак.